

UTJECAJ DEJTONSKOG SPORAZUMA NA IZGRADNJU PRAVNOG SISTEMA U BOSNI I HERCEGOVINI

Prof. Golijan Dragan
Internacionalni univerzitet Travnik
Ass. Alisa Salkić
Internacionalni univerzitet Travnik

***Apstrakt:** Bosna i Hercegovina je jedna od šest federalnih jedinica bivše Jugoslavije koja se posljednja konstituisala kao država. Bilo je pokušaja da se završi njeno konstituisanje još 1992. godine, ali to nije uspjelo iz mnogo razloga. Na tragu zanemarivanja bitnih činjenica, a posebno jednakopravnosti sva tri naroda, došlo je do formiranja separativnih državnih tvorevina, a na drugoj strani proglašena je Republika Bosna i Hercegovina kao samostalna i nezavisna država. U takvoj pravnoj i politički konfuznoj ustavnoj situaciji umiješala se međunarodna zajednica koja je nastojala da nađe odgovarajuće rješenje državnog uređenja koje bi zadovoljilo sva tri konstitutivna naroda. Konačno je rezultate dao Dajtonski mirovni sporazum kojim je okončan rat, uspostavljen novi model državnog uređenja i konstituisana današnja država Bosna i Hercegovina. Državno uređenje i cjelokupno unutrašnje ustrojstvo Bosne i Hercegovine uspostavljeno je kao tada jedino moguće rješenje i kao veliki kompromis. Formirana je demokratska, složena i decentralizovana država Bosna i Hercegovina, sastavljena od dva entiteta (Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske) i u njima tri ravnopravna naroda.*

***Ključne riječi:** Daytonski mirovni sporazum, konstitutivni narodi, pravna država, vladavina prava*

IMPACT OF THE DAYTON PEACE AGREEMENT TO THE CONSTRUCTION OF THE LEGAL SYSTEM IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Prof. Golijan Dragan
International university of Travnik
Ass. Alisa Salkić
International university of Travnik

***Abstract:** Bosnia and Herzegovina is one of the six federal units of former Yugoslavia, which is constituted as a final state. There have been attempts to finish its constitution in 1992. year, but it did not work for many reasons. On the trail of neglect important facts, especially the equality of all three nations, was formed separate state organizations and on the other side was declared the Republic of Bosnia and Herzegovina as an independent state. In such a legal and politically confused constitutional situation interfered the international community with intention to find a proper solution of state organization that would satisfy all three constituent peoples. Finally the results was Dayton Peace Agreement that ended the war, established a new model of government and formed the present state of Bosnia and Herzegovina. Government system and overall internal structure of Bosnia and Herzegovina was established as the only possible solution and as a great compromise. There was formed a democratic, decentralized and complex state of Bosnia and Herzegovina consists of two entities (the Federation of Bosnia and Herzegovina and the Serbian Republic) with the three equal nations.*

***Keywords:** Dayton Peace Agreement, constitutive people, state of law, rule of law*

UVOD

Opštim okvirnim sporazumom za mir u Bosni i Hercegovini predviđena je zaštita ljudskih prava u Bosni i Hercegovini. Ustav BiH⁸¹ proklamuje jednakost Bošnjaka, Hrvata i Srba, tvrdeći da osigurava garanciju jednakosti za sve građane BiH. Međutim, system vlasti u državi konstruisan je tako da osigura političku participaciju "konstitutivnih naroda", marginalizirajući ostale građane BiH (one "nekonstitutivne"). Sama činjenica da Ustav BiH predstavlja dio ovog Sporazuma jasno pokazuje da se u BiH nijedan proces nije odvijao a da Dajtonskim sporazumom, na neki način, regulisan, pa tako je i izgradnja prava proces koji je tekao onako kako je Sporazum nametnuo.

PRAVNI PRINCIPI DAYTONSKOG MIROVNOG SPORAZUMA

U bosansku političku krizu je, prilikom donošenja Daytonskog sporazuma, bilo upleteno mnogo faktora, kako domaćih tako i međunarodnih, pod kojima podrazumijevamo i vojnu intervenciju Hrvatske i Jugoslavije u Bosni i Hercegovini. "Početkom devedesetih Evropa je iznevjerila BiH".⁸² SAD su bile blokirane svojim izborima i dugo vremena prepuštale Evropi primat u rješavanju političke krize na prostoru bivše SFRJ. Trebalo je, dakle, više od tri godine relevantnim državama u Međunarodnoj zajednici da usaglase svoje međusobne interese i ciljeve ne samo u odnosu na BiH, već u pristupu rješavanja sudbine geopolitičkog prostora koji se zove Balkan, odnosno, Jugoistočna Evropa. Kada je usaglašeno da se bosanska politička kriza može uspješno riješiti uključivanjem, ne samo "tri strane u sukobu u BiH", već prije svega uključivanjem Hrvatske i Jugoslavije, iz kojih je ta kriza inicirana i politički i vojno vođena, moglo se pristupiti pregovorima u Daytonu. Do uspjeha pregovora moglo je doći samo uz kompromis svih strana involviranih u bosanski sukob. Evropske zemlje prepustile su Amerikancima predvodničku ulogu u kontakt - grupi. Za BiH od početka ratnog sukoba bilo je od presudnog značaja da je ona bila međunarodno-pravno priznata država.

Kao takva bila je subjektom međunarodnog prava, koju su štitili međunarodni propisi o odnosima među suverenim državama, a posebno Završni akt iz Helsinkija 1975. godine, po kome nije moglo biti promjene granica među državama upotrebom sile. Otuda proizilaze dva osnovna cilja koja je trebalo postići Sporazumom u Daytonu: (1) zaustavljanje rata i (2) potvrđivanje državnog suvereniteta Bosne i Hercegovine u njenim međunarodno priznatim granicama. Uz ovo je išlo i uzajamno priznavanje Bosne i Hercegovine i Savezne Republike Jugoslavije, pošto su se Bosna i Hercegovina i Hrvatska međusobno priznale odmah po sticanju njihove političke nezavisnosti 1992. godine. U Općem okvirnom sporazumu za mir u Bosni i Hercegovini sadržana je suština onoga što nazivamo Daytonski sporazum. Kao što smo ranije naveli sporazum su potpisali: Republika Bosna i Hercegovina, Republika Hrvatska i SR Jugoslavija, kao "strane" potpisnice i obavezale se na njegovo poštovanje:

1. Strane će svoje odnose uskladiti s principima u Povelji Ujedinjenih nacija, Helsinškom završnom aktu i dokumentima OSCE-a, poštujući suverenu jednakost jedna druge i međusobne sporove rješavati mirnim putem.
2. Strane pozdravljaju i prihvataju aranžmane napravljene u vezi vojnih aspekata Mirovnog sporazuma i aspektima regionalne stabilizacije, sadržanim u Aneksu 1-A i Aneksu 1-B.
3. Strane pozdravljaju i prihvataju aranžmane koji su napravljene u vezi s razgraničenjima između entiteta, sadržanim u Aneksu 2.
4. Strane pozdravljaju i prihvataju izborni program za Bosnu i Hercegovinu kao što je izloženo u Aneksu 3.
5. Strane pozdravljaju i prihvataju aranžmane sadržane u Ustavu Bosne i Hercegovine, sadržanom u Aneksu 4. i da će u potpunosti poštovati u njemu usvojena opredjeljenja i činit će sve da se ona ostvare.
6. Strane pozdravljaju i prihvataju aranžmane koji su napravljene u vezi s uspostavom Arbitražnog tribunala (Aneks 5), Komisije za ljudska prava (Aneks 6), Komisije za izbjeglice i raseljena lica (Aneks 7), Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika (Aneks 8) i Transportnih korporacija Bosne i Hercegovine (Aneks 9). Strane će u

⁸¹ Aneks 4 Daytonskog mirovnog sporazuma.

⁸² Ibrahimagić, Omer (2001): Dejton=Bosna u Evropi, Vijeće Kongresa Bošnjačkih intelektualaca, Sarajevo, 28., citat preuzet od: Petricsh, Wolfgang (2001): Intervju, Dnevni Avaz, Sarajevo.

potpunosti poštovati i osiguravati ispunjenje ovdje utvrđenih opredjeljenja.

7. Poštivanje ljudskih prava i zaštita izbjeglica i raseljenih lica je od vitalnog značaja za postizanje trajnog mira, stoga se strane slažu i povinovat će se u potpunosti s odredbama koje se tiču ljudskih prava izloženih u poglavlju 1. Sporazuma u Aneksu 6 (koji je identičan s članom II, stavom 3 /Katalog prava/ Ustava Bosne i Hercegovine - O.I.). Zatim obaveza koje se tiču izbjeglica i raseljenih lica koje su sadržane u poglavlju 1. Sporazuma u Aneksu 7.

8. Strane pozdravljaju i prihvataju aranžmane koji su napravljeni u vezi s implementacijom civilnog dijela Sporazuma, kao što je izloženo u Aneksu 10 (visoki predstavnik) i Aneksu 11 koji se odnosi na međunarodne policijske snage. Strane će u potpunosti poštovati utvrđena opredjeljenja i učinit će sve da se ona ostvare.

9. Strane će sarađivati u potpunosti sa svim entitetima uključenim u implementaciju Mirovnog sporazuma, kao što je opisano u *aneksima*, ili kao što je na drugi način određeno od strane Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija, kao i povinovati se obavezama da sarađuju u istrazi i gonjenju ratnih zločinaca i drugih kršenja međunarodnog humanitarnog prava.⁸³

Zatim slijede odredbe o međusobnom priznavanju Bosne i Hercegovine i Jugoslavije kao suverenih nezavisnih država unutar njihovih međunarodnih granica, kao i da ovaj sporazum stupa na snagu njegovim potpisivanjem, dakle, od 14. decembra 1995. godine.

DRŽAVA BOSNA I HERCEGOVINA PREMA DAYTONSKOM USTAVU

Ustav Bosne i Hercegovine definirao je Bosnu i Hercegovinu kao demokratsku državu, čime je, saglasno savremenoj teoriji države, stao na stanovište da je suverenitet te države emanacija volje bosansko – hercegovačkog naroda koja se izražava u formi predstavničke demokratije. Država BiH je takođe definirana i kao pravna država što samim tim znači da su njena ukupna organizacija i sve njene bitne funkcije utemeljene na principima vladavine prava i savremeno shvaćene pravde. Najzad, Ustav kao osnovne ciljeve države BiH navodi:

- respekt ljudskog digniteta, slobode i jednakosti,
- uspostavljanje demokratske strukture vlasti i pravičnih procedura, te suverenitet, teritorijalni integritet i političku nezavisnost BiH,
- opću dobrobit i ekonomski napredak na bazi privatnog vlasništva i tržišne ekonomije.

Činjenica, da aktuelni ustav Bosnu i Hercegovinu određuje kao demokratsku državu koja funkcioniše prema principu vladavine prava i slobodnih i demokratskih izbora, nije znak da je ta država, po svojoj strukturi i funkciji, uređena u skladu sa tom definicijom. Naprotiv, kada se pogleda cijeli sklop institucija i procedura, koje zajedno sa ljudskim pravima čine osnovne elemente svakog ustavnog uređenja, onda je vidljivo da Bosna i Hercegovina pokazuje velika odstupanja od svoje ustavno proklamirane definicije države.⁸⁴

Analiza normativnog dijela Ustava BiH uvjerava nas da, ustavotvorac nije uspio da te ciljeve izrazi i u normativnom dijelu ustava. Naime, u tom dijelu ustava, pod presijom zahtjeva nacionalnih, nacionalističkih i nacionalfašističkih snaga - čak i «uz učešće brojnih ratnih zločinaca», kako se to ističe u dokumentu ESI-a⁸⁵

- ukupna organizacija i funkcioniranje osnovnih državnih institucija bazirani su isključivo na etničkom elementu. Tako, umjesto da se u prvi plan ustava, kako je to općenito slučaj u savremenoj demokratiji i civilizaciji, stave prvo, pojedinac, građanin, pripadnik bosanskohercegovačkog društva i drugo, država koja bi se starala o ostvarivanju ljudskih prava i interesa bosanskohercegovačkog naroda, ustav je prihvatio isključivo koncept tzv. konstitutivnih naroda. U tom smislu Ustav BiH u svom normativnom dijelu se ne bazira na interesu bosanskohercegovačkog naroda nego na interesima tri «konstitutivna naroda».

To je nužno vodilo diskriminaciji pojedinaca – priadnika svih ostalih naroda koji čine populaciju države BiH.

⁸⁴ Sadiković, Ćazim (2007): Bosna i Hercegovina u Evropskom javnom poretku, Pregled – časopis za društvena pitanja, br. 3-4, Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo.

⁸⁵ ESI, Making federalism work – a radical proposal for practical reform, 8 january 2004, p. 11

⁸³ Ibid, s. 29- 30.

Osnovno što se može istaći za ovaj dio Ustava BiH jeste da on ozbiljno ugrožava princip jednakosti građana u pogledu pristupa najvažnijim državnim funkcijama. Tako funkciju člana Predsjedništva BiH⁸⁶, Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine⁸⁷, te predsjedavajućeg oba doma Parlamentarne skupštine i njihovih zamjenika,⁸⁸ mogu obavljati samo pripadnici tzv. Konstitutivnih naroda, Bošnjaka, Hrvata i Srba, dok je Ustav BiH potpuno iz tih funkcija isključio Rome, Jevreje i pripadnike svih ostalih, preko dvadeset pet, naroda, koji, prema popisu stanovništva iz 1991. godine čine populaciju države BiH.

Najzad, svaka predložena odluka Parlamentarne skupštine BiH može biti proglašena destruktivnom, ne po interes bosanskohercegovačke nacije, nego po «vitalni interes bošnjačkog, hrvatskog ili srpskog naroda»⁸⁹. Te odredbe, nesumnjivo su, izravno suprotne ne samo članu 14 Evropske konvencije, nego i cijelom evropskom demokratskom ustavnom nasljeđu i savremenoj civilizaciji uopće. Jer, sve evropske države su emanacija naroda, a ne etničkih grupa, bez obzira na okolnost da najveći broj tih država ima višetetnički karakter.

Ovaj anahroni, diskriminatorni i bitno nedemokratski dio Ustava BiH proizvod je krajnje neprincipijelnog kompromisa država koje su se sukobile tokom rata /1992-1995/, i koje su potpisale Daytonski mirovni sporazum. To je sve zajedno koncidiralo sa krajnje popustljivim i tolerantnim stavom tzv. međunarodne zajednice prema zahtjevima država koje su pokrenule i vodile ovaj rat protiv BiH. Najzad, Bosna i Hercegovina – definirana i kao pravna država - još uvijek, nije uspjela da formira jedinstveni pravosudni sistem bez kojeg nije moguće zamisliti

⁸⁶ Predsjedništvo BiH se sastoji od tri člana: jednog Bošnjaka i jednog Hrvata, koji se svaki biraju neposredno sa teritorije Federacije, i jednog Srbina, koji se bira neposredno sa teritorije Republike Srpske.

⁸⁷ Dom naroda se sastoji od 15 delegata, od kojih su dvije trećine iz Federacije (uključujući pet Hrvata i pet Bošnjaka) i jedna trećina iz Republike Srpske (pet Srba).

Nominovane hrvatske, odnosno bošnjačke delegate iz Federacije biraju hrvatski odnosno bošnjački delegati u Domu naroda Federacije. Delegate iz Republike Srpske bira Narodna skupština Republike Srpske.

⁸⁸ Svaki dom će većinom glasova usvojiti svoj poslovnik o radu i izabrati među svojim članovima jednog Srbina, jednog Bošnjaka i jednog Hrvata za predsjedavajućeg i zamjenike predsjedavajućeg, s tim da će mjesto predsjedavajućeg rotirati između ova tri lica. (član IV, t. 3)

⁸⁹ Član IV, tačka 3., stav e) Ustava Bosne i Hercegovine.

postojanje pravne države. Naime, nezavisno, nepristrasno, kompetentno sudstvo, koje se proteže od osnova pa do vrha države, neophodan je uvjet respekta ljudskih prava kao nezaobilazne komponente pravne i demokratske države. Međutim, umjesto jedinstvenog pravosudnog sistema, na čijem bi vrhu stajao vrhovni sud, koji osigurava principe ustavnosti i zakonitosti u jednom društvu, Bosna i Hercegovina još uvijek, bez obzira na određeni napredak učinjen u posljednje vrijeme, ima parcijalizirano – može se slobodno reći – feudalizirano sudstvo, koje samim tim nije u stanju da osigura modernu zaštitu pravde, jednakosti, slobode i sigurnosti pojedinaca koji se nalaze pod njenom jurisdikcijom. Umjesto državnog sudstva, u Bosni i Hercegovini postoje tri entitetska, posve odvojena, međusobno nepovezana, i vrlo često suprodstavljena pravosudna sistema i to Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine i Distrikta Brčko. Na taj način, bez jedinstvene «piramide sudske vlasti» svakako su, u najnepovoljniju situaciju dovedeni, kako obični čovjek, građanin kao, prema Evropskoj konvenciji, jedini beneficijar svih ljudskih prava i sloboda, tako i država Bosna i Hercegovina kao glavni obveznik tih prava i sloboda.⁹⁰

(NE)PROVEDBA DAYTONSKOG SPORAZUMA

Dakle, Daytonski ugovor je međunarodni mirovni sporazum koji je zaustavio rat i stradanja u našoj zemlji. Sačinjen je uz pomoć međunarodne zajednice i rezultat je teških kompromisa. U njemu je sadržan i Ustav Bosne i Hercegovine, koja preuzima kontinuitet Republike Bosne i Hercegovine. Ustavom BiH se garantira ravnopravnost i zaštita ljudskih prava naroda i građana - Bošnjaka, Srba, Hrvata i ostalih. U proteklih 13 godina ostvareni su značajni rezultati u implementaciji Daytonskog sporazuma. Zahvaljujući tom napretku, Bosna i Hercegovina je primljena u Vijeće Evrope i program NATO-a Partnerstvo za mir, potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju. Došlo je do općeg progressa u mnogim oblastima, uključujući i procese integracije zemlje, ekonomski razvoj i napredak. Što je najvažnije, uspostavljeni mir nikada nije narušen. Postignuti rezultati proizvod su zajedničkog rada domaćih političkih snaga i međunarodne zajednice zastupljene u OHR, NATO i drugim međunarodnim institucijama.

⁹⁰ Sadiković, Čazim: s. 28.

Aneksom 10, Ured visokog predstavnika je nadležan za civilnu implementaciju Daytonskog sporazuma. Zbog kašnjenja u implementaciji Daytonskog sporazuma došlo je do općeg zastoja u procesima integracije i provođenja reformi na putu Bosne i Hercegovine prema članstvu u Evropskoj uniji i NATO.

Međutim, i pored ostvarenog napretka, Daytonski mirovni sporazum još uvijek nije proveden u znatnom dijelu civilnog segmenta, kao npr:

Aneks 4 – Ustav Bosne i Hercegovine.

1.1. Ravnopravnost naroda;

1.2. Usklađivanje Ustava Bosne i Hercegovine sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i slobodama (član II. tačka 2);

1.3. Nisu poništene diskriminatorne odredbe Ustava BiH suprotne Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima i slobodama kojima se pripadnicima nacionalnih manjina i ostalih onemogućava izbor u Predsjedništvo i Dom naroda PS BiH. Također nije poništena diskriminatorna odredba o izboru članova Predsjedništva i delegata u Dom naroda PS BiH jer se Srbima iz Federacije, a Bošnjacima i Hrvatima iz RS onemogućava izbor u Predsjedništvo i Dom naroda PS BiH. U oba slučaja, Bosna i Hercegovina krši Evropsku konvenciju o ljudskim pravima i slobodama zbog čega su već pokrenuti sporovi pred Evropskim sudom za ljudska prava;

1.4. Sporazum o dodatnim nadležnostima (član III. tačka 5)

Predviđeno je da u roku od 6 mjeseci Bosna i Hercegovina preuzme nadležnosti o kojima se entiteti slože, potrebnim za očuvanje državnog suvereniteta, teritorijalnog integriteta, političke nezavisnosti, međunarodnog subjektiviteta i drugih pitanja kao što su korištenje energetskih resursa te zajedničkim ekonomskim projektima;

1.5. Usaglašavanje entitetskih ustava sa Ustavom Bosne i Hercegovine (član XII. tačka 2) Predviđeno je da se u roku od 3 mjeseca od stupanja na snagu ovoga Ustava entiteti usaglase svoje ustave sa Ustavom Bosne i Hercegovine, što nije u cijelosti nikada urađeno. Nastojanja da se osigura ravnopravnost konstitutivnih naroda i ostalih nisu u potpunosti uspjela tako da danas imamo asimetrična ustavna rješenja u Federaciji i

RS što narušava princip ravnopravnosti svih naroda i građana na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine;

2. Aneks VI – Sporazum o ljudskim pravima

2.1. Nisu objedinjene institucije ombudsmana;

2.2. Nije osigurana ravnopravnost konstitutivnih naroda i ostalih bh. građana, posebno pri zapošljavanju u institucijama entiteta, kantona, općinskim administracijama, javnim preduzećima, obrazovnom sektoru itd;

2.3. Nikada nije izvršeno usaglašavanje Ustava BiH, entitetskih ustava i zakona sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i slobodama;

Aneks VII – Sporazum o izbjeglim i raseljenim licima

3.1. Oko 10% prognanika i raseljenih lica – građana Bosne i Hercegovine se još uvijek ne mogu vratiti u prijeratne domove i općine;

3.2. Iako su najvećim dijelom donesena rješenja o vraćanju imovine, uglavnom se radi o porušenoj ili devastiranoj imovini. Pored toga, oštećena je infrastruktura koja povratnicima onemogućava korištenje imovine vraćene u takvom stanju (putevi, snabdijevanje električnom energijom i vodom, porušene zdravstvene i obrazovne ustanove, vjerski objekti itd.);

3.3. Nije formiran fond za kompenzaciju imovine koju nije moguće vratiti;

3.4. Nisu osigurane informacije o svim nestalim osobama i još uvijek se traga za oko 13 hiljada nestalih lica u Bosni i Hercegovini;

3.5. Nije ukinuta administrativna i birokratska praksa diskriminiranja povratnika (i *ostalih*) na određenom području / regionu Bosne i Hercegovine po raznim osnovama (obilježavanje kulturnih i vjerskih praznika, diskriminatorni obrazovni programi, nazivi javnih mjesta i ustanova, zdravstvo, penzije itd.);

3.6. Zbog toga je više od polovine povratnika još uvijek evidentirano (CIPS dokumenti) u jednom, a živi u drugom entitetu;

3.7. Sredstva za održivi povratak koja bi trebala da povratnicima pomognu u osiguranju egzistencije više su nego simbolična;

3.8. Da bi se osigurala ravnopravnost i proporcionalna zastupljenost svih bh. građana u javnim ustanovama potrebno je donijeti na državnom nivou zakon o proporcionalnoj zastupljenosti bh. građana u njima koji bi se primjenjivao za sve nivoe vlasti.

U protekle dvije godine konstantno traje proces pogorša(va)nja, u nekim periodima čak i radikalizacije prilika u zemlji, vraća se retorika iz vremena sukoba. Postoje intencije vraćanja unazad, sve češći napadi, blokade i otežavanje rada institucija Bosne i Hercegovine.

ZAKLJUČAK

Ustav Bosne i Hercegovine je jedan od najkomplikovanijih ustavnih dokumenata za koji je međunarodna zajednica dala svoj blagoslov u posljednje vrijeme. On predstavlja decentralizovani model načina na koji bi se trebala organizovati država i prenos važne funkcije i ovlaštenja vlade na dva entiteta od kojih se Bosna i Hercegovina sastoji, tj. Federaciju Bosne i Hercegovine i Republiku Srpsku, ali isto tako i ostavlja zajedničkim organima one funkcije koje su od vitalnog značaja za funkcionisanje moderne države. Dakle, nakon svega izloženog možemo zaključiti da je utjecaj međunarodne zajednice na razvoj ljudskih prava, a samim tim i razvoj prava kao nauke, ogroman. Potpisan je Daytonski sporazum kako bi zaustavio dalja stradanja u BiH, a samim tim "dali su" i Ustav koji, kao najviši akt u jednoj zemlji, reguliše odvijanje skoro svih procesa u državi i, na indirektan način, razvitak pojedinih grana prava koji mora biti u okviru propisa Ustava. Ustavom, naravno, nije propisano šta će da sadrži, na primjer, porodični zakon, odnosno koje norme će da sadrži, ali su granice i smjernice postavljene u Ustavu i drugim međunarodnim aktima koji se primjenjuju u BiH. Znači, BiH ima Ustav koji je potpisan u Daytonu, veliki broj međunarodnih dokumenata na čiju primjenu se obavezala, i pravo koje se razvija pod njihovim utjecajem. Dakako, bitno je spomenuti da se čak ni sve navedeno u Daytonskom sporazumu ne ostvaruje upotpunosti, što stvara još veću konfuziju i nerješive sukobe. Možda bi sprovođenje Daytonskog sporazuma do kraja predstavljalo veliki napredak za državu BiH, a možda bi, pak, krajem te međunarodne inicijative BiH ugledala "svjetlo dana".

Pored svega ostvarenog i onoga što još nije ispunjeno a navedeno je u Sporazumu, želim

istaknuti nešto što je u Ustavu našlo svoje utemeljenje, ali ne predstavlja i najbolje rješenje. Profesor Zarije Seizović je u jednom svom tekstu, pod nazivom: "BH ENTITETI: "DRŽAVE U DRŽAVI I/ILI PRAVNO-TEORIJSKA ENIGMA" Daytonsko ad hoc priznanje limitiranih međunarodnopravnih subjektiviteta bh entitetima ", naveo kako je u Daytonu, dominantno iz praktično-političkih razloga, utilitarno – pragmatičnih, pa tek onda iz razloga pravne prirode, prihvaćen concept "međunarodnopravne ličnosti" Federacije BiH i Republike Srpske. Međutim, entiteti su, završetkom pregovora i potpisivanjem Sprazuma "izgubili" svojstvo subjekta međunarodnog prava, a da ga, de iure, nikada nisu ni imali. Netipičnost ovakvog rješenja, koje pravna teorija (i praksa) teško mogu

pravdati, jest (i) u tome što inače nije uobičajeno da "Federacija" bude dijelom neke države. "Federacija" jest savez država, tj. takav vid administrativno-teritorijalno-političkog organiziranja složene države koji "obuhvata" dvije ili više "država"... Na kraju, čini se korisnim istaći slijedeće: što više (i ako) bude jačala "državnost entiteta", to će slabija biti državno-pravna i ekonomsko-politička jedinstvenost BiH kao države s time i svi atributi državnosti BiH u međunarodnopravnom smislu.⁹¹

LITERATURA I IZVORI

1. Golijan, Dragan, "Narodna skupština RS", Han Pijesak, 2000;
2. Ibrahimagić, Omer, "Dejton=Bosna u Evropi", Vijeće Kongresa Bošnjačkih intelektualaca, Sarajevo, 2001;
3. Kuzmanović, Rajko, "Ustavno pravo", Banja Luka, 2006;
4. Sadiković, Ćazim, "Bosna i Hercegovina u Evropskom javnom poretku", Pregled – časopis za društvena pitanja, br. 3-4, Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo, 2007;
5. Seizović, Zarije, "Bh entiteti: *Države u državi i/ili pravnoteorijske enigme - Daytonsko ad hoc priznanje limitiranih međunarodnopravnih subjektiviteta bh entitetima*", Pravna misao, br. 9-12, Federalno ministarstvo pravde, Zavod za javnu upravu, Sarajevo, 1998.

⁹¹ Seizović, Zarije (1998.): Bh entiteti: "Države u državi i/ili pravno-teorijske enigme" Daytonsko ad hoc priznanje limitiranih međunarodnopravnih subjektiviteta bh entitetima, Pravna misao, br. 9-12, Federalno ministarstvo pravde, Zavod za javnu upravu, Sarajevo.